

Asiatunnus: MliDno-2023-1046

Valmistelija: Nina Viskari, jäteasiaintarkastaja

Mikkelin kaupungin varhaiskasvatuksen-, koulujen- ja julkisten yksiköiden jäte- ja tavarakierätyksen parantaminen:

Vastauksena valtuustoaloitteeseen, joka on esitetty 20.2.2023, on laadittu seuraava selvitys yhteistyössä eri hallintokuntien kesken. Osallisina ovat olleet sivistystoimen, asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen, ympäristövalvonnan sekä Metsäsairila Oy:n edustajat. Asiaa ei ole laajennettu konserniyhtiöiden alueelle.

Asia on vastuutettu ASTO:lle, mutta sisällöllisesti ja toteutuksen näkökulmasta koskee erityisesti sivistystoimea sekä ruoka- ja puhtauspalveluja sekä Metsäsairila Oy:tä

- kiertotalouden merkitys eri yksiköissä ja toimenpiteet
- lajittelupisteet sisällä ja ulkona
- kirjaus hankinnoista ja niiden tuotteiden elinkaaresta

Asia kokonaisuutena on yksinkertainen, mutta monihaarainen ja vastuut asiassa jakautuvat eri toimijatahoilla. Ympäristövastuulliset näkökohdat tulee yleisesti huomioida ja huomioidaan kaikessa toiminnassa. Lajittelun ja kierrätyksen tavoitteena yleisesti on, että entistä suurempi osa jätteen päätyvästä materiaalista voitaisiin hyödyntää uudessa käyttötarkoituksessa ja siten säästää luonnonvaroja. Jätteiden huolellinen lajittelu mahdollistaa niiden oikean ja turvallisen hyötykäytön. Lajittelun aloittaminen ei lähtökohtaisesti vaadi suuria ponnistuksia; vain tietoa, tahtoa, helposti saavutettavat lajittelumahdollisuudet sekä viitseliäisyyttä. Mikkelin kaupungissa on vuosia kiinnitetty huomiota kierrätykseen ja poistettavien tuotteiden uusiokäyttöön esim. kalusteiden sekä hyödynnettävissä olevien materiaalien osalta, mutta kehittämistä on edelleen.

Valtuustoaloitteen mukaan nykyinen toiminta kiertotaloutta ja kestävyysnäkökulmia tarkastellen on hyvin vaihtelevaa; osassa kiertotalous on keskeisessä osassa päivittäistä toimintaa, opetusta ja ohjeistusta, toisessa yksikössä kiertotaloutta voisi parantaa huomattavasti. On myös kirjattu, että osassa Mikkelin alueen toimintayksiköitä infra ei tue kiertotalouden tavoitteita, vaikka haluja olisikin (esimerkiksi riittävän monipuoliset lajittelupisteet puuttuvat yksiköiden sisätiloista, eivätkä ulkona olevat kierrätyspisteet vastaa kaikilta osin sisällä olevia jäteastioita laajuuden tai värikoodien osalta).

Aloitteen mukaan jätteiden tarkemmalla syntypaikkalajittelulla olisi mahdollista saada aikaan huomattavia säästöjä. Kaupungin hankinnoilla, liittyen hankittavien tuotteiden elinkaaren pituuteen esimerkiksi huoltojen ja korjauspalvelujen avulla on suuri merkitys säästöjen näkökulmasta. Kun hyvä kierrätys on arkipäivää varhaiskasvatuksessa, kouluissa, työpaikoilla ja vapaa-ajan toiminnoissa, on se helpompi ottaa käyttöön myös kotitalouksissa.

Kaupungin jätteenkeräyksestä vastaa Metsäsairila Oy, jätetyhjennykset tilaa kiinteistöille talonrakennuspalvelut ja yleisesti jättekustannukset ovat osa tilasta perittävää sisäistä vuokraa. Liikuntapalvelut tilaavat jätehuollon liikuntapaikoille. Eri kohteita on noin 100 kpl, ja lajitteluja kohteissa on yleisesti kattavasti. On kohteita, joissa voi lajitella kaikki jätejakeet (esim. koulut, päiväkodit, virastot), mutta myös kohteita, joista kerätään vain sekajäte (esim. liikuntakentät); jätejakeiden keräystä olisi siis mahdollista laajentaa huomioiden käyttötarpeet ja kustannusvaikutukset sekä syntyvän jätteen määrä. Kaupungin kiinteistöt ovat kattavan seurannan piirissä ja niiden kunnossapitämiseksi tehdään aktiivisia toimia monipuolisesti.

Sisätilojen jätteenkeräykseen on kiinnitetty huomioita ja lajitteluja monipuolistettu vuosien saatossa. Huomiota tulee kuitenkin kohdistaa edelleen (käytävät, luokkahuoneet, työhuoneet, kahvihuoneet jne.) ja lisätä mahdollisuuksien mukaan lajittelumahdollisuuksia huomioiden niin positiiviset kuin negatiiviset vaikutukset. Ympäristökasvatuksella ja tietoisuudella on suuri merkitys, jotta jätteet tulee lajiteltua. Jätteiden käsittelyn tulee myös olla helppoa ja yksinkertaista sekä lajittelupisteet kohtuullisesti saavutettavissa.

Aloitteessa mainitut astioiden värikoodit eivät ole yleisesti pakollisia ja joka paikassa käytössä olevia. Asiaan on kiinnitetty jo aiemmin huomiota ja Metsäsairila ottaa jatkossa uusien ulkotiloissa olevien astioiden astiatarroihin käyttöön piktogrammit väreineen. Myös sisätiloissa olevat astiat on mahdollista tarroittaa.

Valtuustoaloitteessa mainituista jätejakeista energijaetta ei kerätä Mikkeliä erikseen ko. nimellä. Energiajäte päättyy samaan loppusijoitukseen kuin Mikkelin sekajätteen eli energiahyötykäyttöön.

Mikkelin kaupungin jätehuoltomääräyksissä määritellään eri jätejakeiden keräysveloitteet kiinteistöiltä. Vastuut jäteasioissa kaupungin sisällä on jaettu toiminnalliselta näkökulmalta; yhdet tuottavat, toiset maksavat ja kolmannet vievät maksua vastaan pois ja neljäs vuokraa tilaa mihin ko. palvelu sisältyy. Jätteen määrä yleisesti vähenee, kun sen vähentämisen tuottama rahallinen arvo voidaan saada omaksi hyödyksi. Toinen näkökulma jätteen määrän vähentämiseen on ympäristötietoisuuden sekä ympäristökasvatuksen lisääminen ja asian mielenkiintoiseksi sekä helpoksi tekeminen. Talonrakennuspalveluille, ruoka- ja puhtauspalveluille sekä tilojen vuokraajille jätelajittelujen lisääminen tuo ennakkoidusti lisäkustannuksia vaikkakin syntyvän sekajätteen määrä odotetusti vähenee (mm. astiahankinnat, puhtaanapito, tyhjentäminen)

Kestävä kehitys on osana koulun ja päiväkotien arkea ja kestäväan kehitykseen liittyen on asiaa mahdollista huomioida niin jokapäiväisessä yleisessä toiminnassa kuten myös erilaisten tehtävien ja projektien muodossa. On tärkeää, että varhaiskasvatuksessa sekä kouluissa kuten myös virastoissa tehdään työtä kestäväan kehityksen puolesta ja edistetään kestäväan elämäntapaa.

Jäteneuvonnan osalta Metsäsairilan ympäristökouluttaja on käytettävissä ja vuosittain toteutetaan erilaisia tapahtumia, kampanjoita ja muita tilaisuuksia eri toimijoille. On tärkeää, että tiedetään yleisesti mitä eri jätelajeja on olemassa ja millaisia jätteitä lajitteluastioihin kuuluu lajitella ja miksi. Mielenkiintoista on myös tietää, mitä materiaaleille tapahtuu kierrätysprosessissa ja miksi lajittelu on lopun kaiken niin tärkeää.

Esimerkkitalanteessa oppilaita esim. kehoitetaan lukemaan uutisia jätehuollosta, askartelemaan kierrätysmateriaalista, keräämään roskia luonnosta ja järjestämään tavaravaihtopäivä. Vaarallinen jäte on tärkeä oppia tunnistamaan ja käsittelemään oikein. Tavoitteellisesti oppilaat oppivat huomioimaan ympäristöään ja ymmärtämään vastuullisuuden ja ympäristötietoisuuden merkityksen. Varhaiskasvatus on

osallistunut Mikkelin siistiksi –tempaukseen ja päiväkodit sekä esikoulut ovat järjestäneet omia teemapäiviä roskien keräämiselle lähiympäristöstä. Lisäksi on myös aiheeseen liittyvä Partio-viikko.

Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista, luonnonsuojelua sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeää huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttamaan kestävään elämäntapaan ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsen kokoa suurempaa vastuuta siitä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten kasvua kestävään elämäntapaan. Varhaiskasvattajien vastuulla on osaltaan ympäristöstä ja kestävästä tulevaisuudesta huolehtiminen. Lapsista kehittyy ympäristöstä ja kanssaihmisistä vastuuta kantavia kansalaisia, jotka osaavat ottaa kestävä kehityksen huomioon arjen valinnoissaan ja työssään.

Kestävän kehityksen kasvatusta on vastuun antamista ja vastuun kantamista. Kestävä kehitys on tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään hyvään elämään nyt ja tulevaisuudessa. Sen päämääränä on taata terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville. Tarkoituksena on myös turvata ympäristön kantokyvyn, luonnon moninaisuuden ja kulttuurien kirjon säilyttäminen. Tavaroiden ja palveluiden hankinnassa huomioidaan vastuullisuuden ja jätteen määrän vähentämisen lisäksi elinkaariajattelu mm. seuraavasti:

HANKINNAT JA PALVELUT:	JÄTEMÄÄRÄN VÄHENTÄMINEN:	ENERGIAN KÄYTÖN VÄHENTÄMINEN:
<ul style="list-style-type: none"> - ympäristömerkityt tuotteet - hankintasopimukset - lähituotteet - RUPU – lähiruoka - vastuulliset elintarvikevalinnat - Rakenteiden kunnossapito - Lajittelu 	<ul style="list-style-type: none"> - Lajittelu - Kierrättäminen - Uusiokäyttö - Paperinkäytön vähentäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Sähkön säästäminen - Veden säästäminen - Energian säästäminen - Sekajätteen vähentäminen

Sivistystoimen osalta noudatetaan kehityksen ohjelmaa työvälineenä, jonka avulla kestävä elämäntavan oppiminen tehdään suunnitelmalliseksi osaksi varhaiskasvatuksen toimintaa ja arkea.

Tavoitteet/sisällöt:	Arjen käytänteet:
Vastuulliset hankinnat ja kestävä kulutus:	<ul style="list-style-type: none"> • Hankitaan laadukkaita ja kestäviä välineitä • huomioidaan ekologisuus hankinnoissa • kierrätysmateriaalien ja luonnonmateriaalien suosiminen toiminnassa • Hyödynnetään hankintasopimukset • Huolehditaan yhteisistä tavaroista • Huolletaan ja korjataan välineitä tarvittaessa • Lainataan välineitä ryhmien välillä
Jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys	<ul style="list-style-type: none"> • Säästetään kartongin- ja paperinpalaset ja käytetään uudestaan askarteluissa • Käytetään kierrätysmateriaaleja askarteluissa

	<ul style="list-style-type: none"> Tulostetaan paperille molemmin puolin, ja yksipuoliset tulosteet hyödynnetään uudelleen Lajitellaan jäte oikein, päiväkodilla lajittelupiste ja lapset otetaan mukaan lajittelupisteelle
Ravinto ja terveys	<ul style="list-style-type: none"> Opetetaan lapsia maistamaan monipuolisesti erilaisia ruokia. Keittiöön ilmoitus, jos lapsia puuttuu Puhutaan ruoasta arvostavasti Opetetaan lapsia arvioimaan ruuan määrä, jonka jaksaa syödä. Huolehditaan käsihygieniasta Omasta terveydestä huolehtiminen ja henkilökunnan työterveyshuolto
Energian ja veden säästö	<ul style="list-style-type: none"> Suljetaan hanat käytön jälkeen, päiväkodissa muutamia automaattihanoja Valot sammutetaan, kun lähdetään huoneesta pois pidemmäksi aikaa. suljetaan tietokoneet päivän lopuksi
Kuljetukset ja liikkuminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetaan lähiympäristön retkille kävellen luontoretket viikottain (liikuntaväline ja /tai luontotukimusväline -kassit mukaan retkelle) Pidemmillä retkillä suositaan halvinta kuljetusta
Rakennuksen ja pihaympäristön hoito sekä ylläpito	<ul style="list-style-type: none"> Ilmoitetaan huoltoa tarvitsevista kohteista Huolehditaan yleisestä siisteydestä
Ympäristökasvatus	<ul style="list-style-type: none"> lasten ja perheiden osallisuus tehdään vanhemmille näkyväksi kestävän kehityksen toiminta päiväkodissa kasvattaja on itse sisäistänyt merkityksen: mallioppiminen opetetaan luontoarvoja ja luodaan positiivinen suhtautuminen luontoon luonnon kunnioittaminen luonnon hyötyarvo: marjat, sienet ja kasvit ei roskata luontoa, jokamiehenoikeudet toimintaa siirretään mahdollisimman paljon luontoympäristöön erilaisten kestäväan kehitykseen erikoistuneiden sivustojen hyödyntäminen esim. ymparisto.fi ja eko-elmeri.fi luontolive yhteistyötahojen hyödyntäminen esim. Suomen latu, partio-toiminta ja Esli

Esiin nousseita toimenpide-ehdotuksia Mikkelin kaupungin varhaiskasvatuksen-, koulujen- ja julkisten yksiköiden jäte- ja tavarkierrätyksen parantamiseen:

- sisäinen kanava käyttökelpoisen tavaran kierrättämiseen
- kanava tavaroiden myymiseen, mikäli sisäisesti kaupungissa ei tavaralle tarvetta ole
- opastus ja tiedotus ylimääräisen tavaran poistamiseen tai vaikkapa huutokauppaamiseen
- luoda toimintakulttuuri, että itselle tarpeeton tavara laitetaan aina eteenpäin eikä säilötä nurkkiin tai

varastoihin tai vastaaviin

- muovin lajittelun tehostaminen, jota olisi selkeytettävä kokonaisuutena ja ylipäätään mahdollistettava
- keittiöistä kerättävän muovin käsittely, jota ei ole luvallista sijoittaa kuluttajapakkausmuovin joukkoon (lainsäädäntö)
- yhtenäistettävä käytänteet kiinteistöjen sisällä olevista jäteastioista ja kuka niiden hankinnasta vastaa
- selkeytettävä toimintatapa, kuka kiinteistöjen sisällä olevat astiat hankkii ja tyhjentää; tällä hetkellä seka- ja biojätteen sekä paperijätteen tyhjentävät tilahuoltajat, muut jättejakeet ovat käyttäjien vastuulla. Mikäli kaikki jätehuolto kiinteistöjen sisällä siirretään tilahuollolle, lisää se sinne työtä ja siten kustannuksia. Kiinteistön sisällä olevien jäteastioiden hankintavastuusta on tällä hetkellä monia eri toteutustapoja eikä käytettävistä keräysastioista ole yhteistä käytäntöä.

Vuosittain jokainen suomalainen tuottaa jopa 600 kg jätettä, mikä kuormittaa ympäristöä ja aiheuttaa suuren määrän päästöjä. Järkevimpiä ympäristötekoja on jätteen syntyminen ehkäisy ja uudelleenkäytön edistäminen. Jätteiden lajittelu ja materiaalien kierrätys ovat kestävän tulevaisuuden kannalta ensiarvoisessa asemassa. Tavoitteena on materiaalkierrätysasteen nostaminen vajaasta 40 prosentista 65 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä. Kierrätysasteen nousu on useiden pienten tekijöiden yhteissumma. Olennaista on ohjata jäte tavalla tai toisella peremmin uudelleenkäyttöön; ensisijaisesti kierrättää ja toissijaisesti hyödyntää energiana. Tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden välillä päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Määritellyn laajuisten keräysten lajitteluastioiden lisäykset sekä niiden aiheuttama kokonaiskustannusvaikutus huomioidaan talousarvioiden yhteydessä. Keräysten laajuus on päätettävä.

KUVA: jätelain etusijajärjestys

Nina Viskari
jäteasiaintarkastaja

Rakennusvalvonta
Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue